„Meglátogatta Isten az Ő népét”

(Lukács 7,11-17 alapján)

Misztériumjáték négy jelenetben

szereplők: szadduceus, Józséf, Hananjá, Anna a felesége, Jézus, özvegy, az ifjú, emberek a tömegből

1. jelenet

Józséf siet a színpad felé, közben majdnem nekiütközik egy útjába kerülő szadduceussal.

szadduceus: Hová ez a nagy sietség? Még fellöksz itt fényes nappal! Ilyenek ezek a galileaiak, csak rohangálnak össze-vissza!

Józséf: Bocsásson meg! (*indulna tovább, de a szadduceus megfogja a karját és nem engedi.)*

szadduceus: Nem ismered a bölcsességet? „Ismeret nélkül az igyekezet sem jó, és a gyors lábú félreléphet. Az embert saját bolondsága vezeti félre.” Figyelhetnél jobban, és megadhatnád az illő tiszteletet, ifjú barátom!

Józséf: Ne haragudjon rám, de valóban nagyon sietek. Ez a Jézus nevű próféta itt jár a környéken, és mindenképpen szeretném utolérni. Annyit hallottam már róla, de még sosem láttam.

szadduceus: Erre jár? És akkor mi van? Eggyel több galileai bajkeverő, elfér a többi mellett. Jobb lenne távol maradnod neked is, fiam. Néhány elvakult megtévesztett emberen és pár bámészkodón kívül nincs itt semmiféle látnivaló, hidd el nekem! Én csak tudom, Jeruzsálemben élek. Ott történnek a valódi csodák.

Józséf: Igazán nem hallotta, miket beszélnek róla? Meggyógyított egy sántát, egy születése óta vakot, leprásokat tisztított meg, és Kapernaumban egyszer még repült is.

szadduceus: Fiam, te komolyan veszed ezt a sok sületlenséget? Hol élsz? Nálunk Jeruzsálemben senki sem hinné el ezeket a meséket. Én még nem láttam sem repülő prófétát, sem gyógyult leprást, de még szaladgáló sántát sem. Borzasztó, hogy minél messzebb megy az ember Jeruzsálemtől, annál több butaságot lát maga körül.

József: Azt mondják róla, hogy Isten erejével tesz csodát. Azt mondják, mindenki megérti, ahogy Istenről beszél. Azt mondják, úgy tanít, mint akinek hatalma van. Látom, ön tanult ember. Mit gondol, lehetséges, hogy Isten ereje van benne?

szadduceus: Fiam, én szadduceus vagyok, és józanul, kellő távolságtartással kezelem ezeket a meséket. A leprások nem gyógyulnak meg, a vakok nem látnak. Szomorú, de ez a helyzet. Legközelebb majd még azzal jönnek, hogy halottat is feltámasztott. Elejét kell venni ezeknek a képtelenségeknek. De tudod mit? Elmegyek veled, hogy leleplezzem a trükkjeit.

József: Siessünk, hogy utolérjük a menetet!

2. jelenet

Helyszín: Nain, a kivetítőn Egbert Modderman festménye a naini özvegyről a Groningeni Márton templomból szereplők: Hananjá, felesége, Anna

Hananjá: Asszony, készen vagy már? Miért nem tudsz soha időben elkészülni? Mit fognak szólni az emberek, hogy Hananjá és felesége még a temetésről is elkésik?

Anna: Jaj, Hananjá, tudod milyen nehéz most nekem! Tudod, mennyire szeretem Mirjamot, mennyire sajnálom szegényt! Előbb Jójádá, az a semmirekellő férje halt meg, most pedig szegény Eleázár, a fia is! Legalább volna másik fia, aki gondoskodhatna róla! Megszakad a szívem. Valami szörnyű vétke lehet, hogy így bünteti az Isten!

Hananjá: Ezt nem tudhatjuk asszony, de nem is a mi dolgunk. Én csak azt tudom, hogy el fogunk késni. Már talán el is indultak a temető felé. Nagy szégyen lenne, ha nem érnénk utol őket még a városkapu előtt!

Anna: Jól van, jól van, mindjárt készen vagyok. De szerinted véletlen, hogy mindenki meghal, aki közel kerül Mirjamhoz? Szerintem el van átkozva. Azt hiszem, mostantól sokkal ritkábban fogom látogatni. Jobb távol maradni tőle, biztos, ami biztos.

Hananjá: Megőrültél asszony? Éppen most akarod magára hagyni a barátnődet, amikor a legnagyobb szüksége lenne rád? Éppen, hogy segítened, vigasztalnod kell a bajban! De most már aztán induljunk, mert az egész falu arról fog beszélni egy hétig, hogy Hananjá és a felesége nem ért oda a temetésre időben. Még rágondolni is borzasztó! Érjük utol a menetet!

3. jelenet

szereplők: Jézus és az özvegy, két egymás felé közelítő csoport, a halott ifjút hordágyon viszi két ember.

Két oldalról közelít egymáshoz a két menet. Az egyik menet élén Jézus, a másikén az özvegy. Elsőként Jézus és a vele tartók érkeznek a színpadra. Mikor odaérnek, triangulum hangjára megmerevedik mindkét csoport, és a Jézust követők közül néhányan egyesével, a nézők felé fordulva mondják el kihangosított gondolataikat.

Első ember a sokaságból: Órák óta csak gyalogolunk. Már bánom, hogy eljöttem. Ebből már nem lesz semmi. Úgy látszik, Nain felé tartunk. Csak azt tudnám, hogy minek!?

Második ember a sokaságból: Áldalak Uram örök szeretetedért! Köszönöm, hogy Jézus közelében lehetek!

Harmadik ember a sokaságból: Mikor fog már gyógyítani? Biztos látta, hogy húzom a lábamat. Vagy mégsem vett észre? Talán szólnom kellene, hogy csináljon valamit? Még várok egy kicsit, aztán odamegyek hozzá.

Negyedik ember a sokaságból: Uram, bárhová mész, követlek téged!

A tringulum hangjára a másik csoport, a temetési menet is elindul a színpad felé az ellenkező irányból. Mikor felérnek, ismét megszólal a triangulum, és a temetési csoport tagjainak gondolatait halljuk egymás után:

Első ember a temetési menetből: Ó szegény asszony, mennyi csapás!

Második ember a temetési menetből: Jó lenne időben hazaérni, de ha ekkora a csődület, sose készül el a vacsora!

Harmadik ember a temetési menetből: Mennyi ismeretlen ember! Ők is a temetésre jöttek volna? Kik lehetnek?

A két csoport némán áll

Jézus: (*előlép, odahajol az asszonyhoz, valamit mond neki, amit nem hallunk, aztán hangosan*): „Ne sírj!" (Lk 7,13) *Eztán a halott ifjúhoz lép, megérinti és hangosan*: „Ifjú, neked mondom, kelj fel!" (Lk 7,14)

Az ifjú felül, mire megszólal a zene: Busto: O magnum mysterium – Grex vocalis https://www.youtube.com/watch?v=WtKnebu5Ars (5.17-től) *A két csoport összeolvad, és felemelt kezekkel áll a színpadon nagyjából 10 másodpercig. Ezt követően megszólal a „Resurrexit" tétel részlete. (Nuevo Canto de Kiko Arguello*) https://www.youtube.com/watch?v=WtKnebu5Ars *(4.08-4.50) Néhány másodperc után a két csoport elvonul miközben szól a zene.*

4. jelenet

Két nappal később a naini városkapunál (Felirat egy nagy táblán: Két nappal később)

szereplők: szadduceus, Józséf, Hananjá

szadduceus: Nem értem, ez lehetetlen! Márpedig a halottak nem támadnak fel! Ilyen nincs! De az anya könnyei, a rokonok gyásza mind-mind valódinak tűnt. Mi történhetett valójában? El kell mondanom a főpapnak, az már biztos. Ha valaki tudja, hogy mi ez az egész, akkor ő az. Teljesen összezavarodtam, de ezt nem láthatja meg rajtam senki. Mi lenne akkor a tekintélyemmel?

Józséf: Békesség néked, uram! Örülök, hogy újra látlak. Látod, mégiscsak nagy próféta ez a Jézus! Másról sem beszélnek az emberek az egész környéken, mint a minapi esetről. Én nagyon megrémültem, amikor láttam felülni a halottat. Isten csodát tett. Vagy te nem így gondolod?

szadduceus: Én csak annyit tudok, hogy aki meghalt, az többé nem kel életre. Vagyis az ifjú csak látszólag volt halott, és amikor megbotlottak vele, akkor magához tért. Ez a legvalószínűbb magyarázat. Ezek a babonás emberek pedig mindjárt azt hiszik, hogy Jézus támasztotta fel. Képtelenség. Az a legvalószínűbb magyarázat, amit adtam neked.

József: De hát valóban halott volt! Különben nem akarták volna eltemetni. Gondolod, hogy mindenki tévedett, az egész falu? Az meg nagyon különös véletlen lenne, hogy éppen akkor kelt új életre, amikor Jézus szólt hozzá, és megérintette. Én azt hiszem, mégiscsak Isten erejével támasztotta fel. Mert Isten számára nincsen semmi lehetetlen! Ha az egész világot képes volt megteremteni a szavával, miért ne támaszthatna fel egy halottat is? Az sokkal egyszerűbb.

szadduceus: Van ennél sokkal logikusabb magyarázat is, de úgy látszik, nem akarod megérteni.. De nézd, itt jön egy helybeli, kérdezzük meg őt is *Hananjá közeledik a beszélgetőkhöz, őt szólítja meg a szadduceus.* Békesség neked! Ugye jól tudom, hogy te is ott voltál tegnapelőtt a halottas menetben? Emlékszem rád, mert később érkeztél a feleségeddel. Biztos azért nem siettetek, mert tudtad, hogy az ifjú valójában nem is halt meg.

Hananjá: Békesség nektek! Isten hozott benneteket a falunkban! Felbolydult minden itt az elmúlt két napban. Jönnek hozzánk Názáretből, Kánából, de még Tibériásból is az emberek, és mindenkit az érdekel, hogyan támasztotta fel Jézus Eleázárt, a halott ifjút. Már legalább őt embernek kellett elmesélnem ma. Kezd elfogyni a türelmünk. Ez egy kicsi és békés település volt. Mindenki élte csendesen az életét, most meg megrohantak bennünket, és mindenfelé híresztelik, hogy Jézus Nainban szokott gyógyítani, pedig még csak be sem tette a lábát a városkapun belülre. Vége lehetne már ennek a felhajtásnak!

József: Megértelek, de te ismered a családot. Mondd meg nekünk, valóban meghalt a fiú, vagy lehet, hogy csak elájult, és sokáig sehogy sem tért magához?

Hananjá: Ami azt illeti, valóban ismerem őt is, az anyját is, és biztos vagyok benne, hogy semmi élet nem volt benne. Gondoljátok, hogy élő embert akartunk volna eltemetni?

szadduceus: Feltámadás akkor sincsen. Aki meghalt, az a Seolba kerül, ahonnan soha sem térhet vissza. Vagyis, ha él az ifjú, akkor nem halhatott meg! A többi csak üres fecsegés.

Hananjá: Én hiszem azt, hogy Istennél minden lehetséges. Az is, amit mi emberek nem értünk, el sem tudunk képzelni. Én úgy vélem, hogy Jézusban maga Isten cselekszik. Nagy próféta ő, ez már tagadhatatlan. És te mit gondolsz?

József: Teljesen egyetértek veled. „Nagy próféta támadt közöttünk, és meglátogatta Isten az ő népét.” (Lk 7,16) Kétség sem férhet hozzá.

Műfaj – és kortörténeti, dramaturgiai, valamint katechetikai megfontolások

A bibliai történetek dramatikus feldolgozását célul kitűző misztériumjáték műfaja középkori eredetű, de a református egyházban is több évszázados múltra tekinthet vissza. Népszerűségének egyik fő oka, hogy az eredeti szöveg dramatikus felidézése lehetőséget biztosít a történet által előhívott személyes érzelmek kifejezésére, saját igazságok megfogalmazására, kimondására.[1] A bibliai szöveg szó szerinti reprodukálására nem törekedtek már a 17-18. században sem.[2] A 18. századi bibliai témájú református iskoladrámák alkotói általában kettős célt tűztek maguk elé: A szórakoztatáson, valamely nevezetes alkalom ünnepélyesebbé tételén túl a darabokat a keresztyén tanitás, a katechézis eszközének is tekintették szerzőik.[3] Ezt bizonyítják a közönséget közvetlenül megszólító üzenetek, valamint erkölcsi tanulság didaktikus megfogalmazása. A bibliai történet a mindennapi élet jellegzetes kérdéseiben segítette az eligazodást az előadás résztvevői és közönsége számára egyaránt. Comenius nyomdokain haladva tehát elsősorban katechetikai, pedagógiai szándék vezette a darabok íróit, színpadra állítóit.

A protestáns iskoladrámák hagyományát folytató, bibliai történeteket feldolgozó modern misztériumjátékok egyaránt jelen vannak iskolai és gyülekezeti közösségeinkben. Iskolai ünnepségeken, gyülekezeti táborokban de az egyes ünnepkörök istentiszteleti vagy ifjúsági alkalmain is gyakran találkozunk változó színvonalon megírt és előadott művekkel. Többféle változat él egymás mellett. Ilyen a dramatikus hittan, amely a saját élmények és a bibliai történetek találkozására épít, de ilyen a kész forgatókönyv előadása is, amely szintén lehetőséget ad a bibliai szöveggel való folyamatos, intenzív foglalkozásra. A felkészülés első lépése a történet világával való ismerkedés. A bibliai szituáció, a szereplők gondolkodásának pontosabb megértéséhez szükséges a kortörténeti, egzegetikai előkészítés. „*Minél mélyebben értik meg a szöveget annak egyszeriségében, ahogy az egykor 'akkor és ott' lejátszódott, értelmeződött, annál nagyobb az esélyük, hogy a bibliai szöveg intenciójának megélésével tudják azt 'itt és most' megeleveníteni, aktuálissá tenni saját maguk és a csoport számára.*"[4]

Fontos jellemzője a misztériumjátéknak, hogy a térben és időben távoli, idegen kulturális közegben lezajlott „szent" eseményt a darab szereplői saját élményként élhetik át. A bibliai történetbe való belehelyezkedés, a felidézett alakokkal való

---

[1] Woody, Pam: *Informal Drama in Religious Education: an innovative Approach* In: Religious Education LXXI No 6. Nov-Dec 1976. 629-642.

[2] Lásd: Pápai Páriz Ferenc: Izsák és Rebeka házassága (1703) vagy Bökönyi János: Tékozló fiú (1773-1774)

[3] Hodossi Sándor: Református iskoladráma, mint a katechézis eszköze a 18. században Magyarországon In: Theológiai Szemle 2005/2 83-89.

[4] Hubainé Muzsnai Márta: *Bibliodramatikus módszerek alkalmazása és hatása* kézirat,

azonosulás személyes emlékeket, erős érzelmeket idéz fel a színjátszókban.[5] A darab színpadra állítására készülve a szereplők számára személyes jelentőségűvé válnak a bibliai események. Ez erős motivációt ad a történet alapos átgondolására, több szempontból való vizsgálatára. „*A dramatikus megjelenítéssel, vagyis azzal, hogy a történeteket eljátsszuk, a szereplők sorsát magunkra vesszük, újszerű módon ismerhetjük föl az Írás üzenetét. Rácsodálkozhatunk arra, hogy a Biblia mennyit tud rólunk, mai emberekről. A játékban megragadhatóvá válik a bibliai alakok tetteinek mozgatórugója, a bőrünkön tapasztalhatjuk meg konfliktusaikat, vívódásaikat, helyezkedhetünk bele azokba a kapcsolatokba és viszonyokba, melyekben éltek*."[6] A szociálpszichológiai szempontok mellett azonban fontos a történeti hűség. Az eredeti helyzet és körülmények kortörténetileg minél pontosabb rekonstruálása azért elengedhetetlen, mert ez segít megérteni a bibliai események valós hangsúlyait. A bibliai történet lényegi pontjainak pontos felidézése alapkövetelmény. Ennek során az újszövetségi történeteket feldolgozó darabokban szükségszerűen megjelennek a Jézussal kapcsolatos jellegzetes mai attitűdök is. Az alkotói fantázia jegyében a misztériumjáték szövegében kitöltésre kerülhetnek azok az „üres helyek" is, amelyekre a bibliai szöveg nem tér ki. (pl. a Nain felé tartó Jézust körülvevő tömeg elképzeléseinek sokfélesége, vagy a fiát temetni készülő anya kapcsolatrendszere.)

A lukácsi beszámoló egyetlen jelenetbe sűríti az eseménysort, ami nem könnyíti meg a dramatikus feldolgozást. Ennek ellenére az anyaggal való foglalkozás során számos lehetőség adódik a történet kibontására. Két csoport találkozik a kis galileai település, Nain kapujánál. Az egyik menet központi alakja Jézus, a másiké az egyetlen fiát temetni készülő özvegyasszony. Egyik csoportra a várakozás, a másikra a gyász a jellemző. Egyik csoport sem homogén. A Jézust körülvevő sokaságban ott vannak a tanítványok, az érdeklődők, valamint feltehetően a csodaváró bámészkodók is. Mire számítanak? Valószínűleg különbözőek az elképzeléseik arról, mi történhet velük, körülöttük a közeljövőben. A temetési menetben ott lehetett a falu összes lakója. Rokonok, barátok, szomszédok, ismerősök. Azok is, akik részvéttel, szeretettel veszik körül a gyászoló anyát, de azok az ítélkezők is, akik elsősorban Isten büntetését látják az ifjú halálában. A két csoport a városkapuban, a nagy döntések, ítéletek helyén találkozik. Ezen a „színpadon" az történt, amire senki sem számított, aminek aztán híre ment nemcsak a környéken, de egész Júdeában. (Lk 7,17), Jézus feltámasztotta a halott ifjút. Előbb az asszonyhoz szólt, majd a hordágyon fekvő fiát megérintve magát,

[5] http://refpedi.hu/hatteranyagok/tanulmanyok/RPI%20Tanulm%C3%A1ny_bibliodr%C3%A1ma.pdf
[6] Nyári – Sarkadi: Bibliodráma (2008) idézi: A Református Pedagógiai Intézet egyik háttér anyaga http://refpedi.hu/hatteranyagok/tanulmanyok/RPI%20Tanulm%C3%A1ny_bibliodr%C3%A1ma.pdf

a halottat szólította meg, mire az felült, és elkezdett beszélni. A különböző összetételű két csoport reakciója ugyanaz volt a látottakra: félelem, majd Isten dicsőítése. Az ellentétes irányokból érkező menetek így összeolvadtak, és egyetlen sokaságot alkottak. Ugyanúgy cselekedtek, mint a kar a görög tragédiák világában: levonták a következtetést az eseményekből, értelmezték a történteket. Az elbeszélés tetőpontja „*a Krisztus által megnyilvánult isteni hatalomnak együttes ünneplése.*”[7] Felismerése és kifejezése annak, hogy „*Nagy próféta támadt közöttünk, és meglátogatta Isten az ő népét.”* (Lk 7,16) Az evangéliumi beszámoló a történet csúcspontján ér véget.

A naini ifjú feltámasztásáról szóló szakasz több okból is izgalmas a mai fiatalok számára is. Részben azért, mert a halál, az ember halál utáni sorsa sok serdülőt foglalkoztató kérdés, és a történet bátorító üzenetet hordoz. Azt, hogy Jézus erősebb a halálnál is. De azért is érdekes lehet számukra, mert a Jézust körülvevő menetben és a naini gyászolók között egyaránt találkozhatnak ismerős karakterekkel, akik a fiatalok számára ismerős helyzetekbe kerülve ismerős reakciókkal reagálnak. Fontos célja a darabnak, hogy a bibliai szöveg alapján a sokaság eltérő hátterű, különböző világlátású csoportjaihoz tartozó szereplők jelenjenek meg benne. Az első két jelenet a két egymás felé tartó csoport egyes tagjainak feltételezhető viszonyulásait mutatja be. Ehhez egy Jézus után igyekvő és egy szkeptikus nézelődő, valamint egy naini házaspár alakjai tűnnek kézenfekvőnek. A harmadik jelenet az evangéliumi beszámolót jeleníti meg, elsősorban mozgások, gesztusok segítségével zenei aláfestéssel, kivetített képekkel. Az utolsó „felvonás”, az epilógus az emlékezetes esemény után néhány nappal, a csodatétel helyszínen, a városkapuban játszódik. A már korábban megismert szereplők a maguk nézőpontja, valóságértelmezése alapján értékelik az eseményeket. A záró mondat az események keresztyén értelmezésének megerősítése.

Egyre többen fedezik fel napjainkban a bibliai színjátszásban rejlő lehetőségeket, a közösségben megélt hatások nevelő erejét. „*Mindnyájan küzdünk a gyermekeink megtartásáért a hitben, a templomainkban. A színjátszó kör egyik komoly eszköze lehet ennek.*”[8] Ehhez azonban olyan színpadra állítható mai darabokra van szükség, amelyek egyszerre idézik fel hitelesen a bibliai történet világát, ugyanakkor nyitnak a jelen felé is. A misztériumjáték eljátszható iskolai színjátszókör, gyülekezeti ifjúsági csoport, de középiskolás hittanosok, vagy felnőttek által is. Sokféle helyszínen, sokféle alkalommal adódik lehetőség a darabok bemutatására. A szöveget kiválasztó, a közös tevékenységet irányító, az előadást megrendező pedagógusok, vallástanárok meghatározó szerepet töltenek

[7] Spinetoli, Ortensio da*: Lukács, a szegények evangéliuma* Agapé, Szeged, 2001. 260.
[8] Nagy Péter: Babilontól Betlehemig (Bibliai jelenetek) Harmat, Budapest, 2013.8.

be a munkafolyamat során, hiszen az ő feladatuk rendezőként végső formába önteni a szövegkönyvvel kézbe kapott nyersanyagot. A szöveggel szembeni alázatra, ugyanakkor nagyfokú kreativitásra is szükség van munkájuk során, hiszen nagy a szerepük abban, hogy mennyire lesz maradandó hatású a közösen feldolgozott bibliai történet a játékban részt vevők számára.